

پسران امیرالمؤمنین (ع) افتخار امام حسین (ع) بودند

فرزندان امیرالمؤمنین، به خاطر اعتقاد و ایمان قوی خود به دین اسلام و نه فقط به دلیل تعصبات خانوادگی و حمایت از برادر، بالاترین ایثارها را در دشت کربلا به نمایش گذاشتند و به افتخار امام حسین (ع) تبدیل شدند.

فرزندان امیرالمؤمنین، به خاطر اعتقاد و ایمان قوی خود به دین اسلام و نه فقط به دلیل تعصبات خانوادگی و حمایت از برادر، بالاترین ایثارها را در دشت کربلا به نمایش گذاشتند و به افتخار امام حسین (ع) تبدیل شدند.

به گزارش خبرنگار آیین و اندیشه فارس، قیام حسینی با همه رمز و رازهای آشکار و نهانش، شاهدهی برای از جان گذشتگی و ایثار افلاکیانی است که بدون توجه به ظواهر دنیایی، زیباترین و خوشترین عاقبت‌ها را برای خود خریداری کردند. شهدای کربلا را باید جزو برترین انسان‌های تاریخ و هم‌نشین انبیاء و اولیاء در بهشت جاویدان خدا نامید. این سلسله مطالب، نوشتاری کوتاه از شرح حال تعدادی از اولیای دشت نینوا با استناد به دانشنامه امام حسین (ع) است که در این بخش تعدادی از فرزندان امیر مؤمنان معرفی می‌شوند.

* ابوبکر بن علی

ابوبکر، کنیه یکی از فرزندان امام علی (ع) از همسری به نام لیلست که بر اساس گزارش شماری از منابع، در کربلا به شهادت رسید. شیخ مفید، نام وی را محمد اصغر می‌داند که همراه برادرش عبیدالله، در واقعه کربلا شهید شد؛ لیکن برخی منابع، محمد اصغر و ابوبکر را دو نام برای دو تن از فرزندان امیرمؤمنان (ع) می‌دانند.

گفتنی است که در «مقتل‌الحسین» خوارزمی و «المجید»، نام ابوبکر، عبدالله ذکر شده و ابوبکر کنیه او فرض شده است. نام او در زیارت ناحیه مقدسه نیامده؛ ولی در زیارت رجبیه چنین آمده است: «#171;سلام بر ابوبکر، پسر امیرمؤمنان!» خوارزمی در «#171;مقتل‌الحسین(ع)» می‌نویسد: سپس برادران حسین(ع) پیش آمدند و تصمیم داشتند که در راه او کشته شوند. نخستین کس از آنان که پیش آمد، ابوبکر بن علی بود که نامش عبدالله بود و مادرش لیلا، دختر مسعود بن خالد بن ربیع بن مسلم بن جندل بن نهشل بن دارم تمیمی بود. او به میدان درآمد و چنین می‌خواند:

پدرم، علی پرافتخار و والاست

از نسل هاشم درست کردار بزرگوار و بخشنده

این حسین است، فرزند پیامبر فرستاده شده

ما با شمشیر بران، از او دفاع می‌کنیم.

جانم فدای این برادر بزرگوار!

پروردگارا! پاداشی بزرگ، به من عطا فرما.

زحر بن قیس نخعی به او حمله برد و او را کشت. نیز گفته شده که عبدالله بن عقبه غنوی به سوی وی تیرانداخت و او را کشت.

در «#171;مقاتل‌الطالبیین» نیز آمده است: ابوبکر بن علی بن ابی طالب (ع) نامش معلوم نیست. مادرش لیلا، دختر مسعود بن خالد بن مالک بن ربیع بن سلم بن جندل بن نهشل بن دارم بن مالک بن حنظله بن زید مناة بن تمیم است و مادر لیلا، دختر مسعود، عمیره، دختر قیس بن عاصم بن سنان بن خالد بن منقر (بزرگ چادرنشینان)، پسر عبید بن حارث، همان (حارث) مقاعس، بوده است و مادر او (مادر عناق)، دختر سفیان بن خالد بن عبید بن مقاعس بن عمرو بن کعب بن سعد بن زید مناة بن تمیم، بوده است. شاعر، این شعر را برای سلم (از نیاکان ابوبکر بن علی (ع)) گفته است:

برخی، خود را بزرگ می‌شمردند، ولی بزرگ نیستند.

بزرگ خجسته، سلم بن جندل است

از امام باقر(ع) در سندی که پیش‌تر گذشت نقل شده است که مردی از قبیله همدان، او را کشت. مدائنی نیز آورده است که او را در جوی آبی، کشته یافتند و معلوم نشد که چه کسی او را کشته است.

* جعفر بن علی

جعفر بن علی، آخرین برادر تنی عباس (ع) بود که در کربلا، به شهادت رسید. بیشتر منابع، سن او را هنگام شهادت، نوزده سال ذکر کرده‌اند؛ لیکن برخی گفته‌اند که او هفده ساله بوده و طبق نقل برخی، 29 سال، داشته است. با توجه به این که امیرمؤمنان (ع) در سال چهل هجری به شهادت رسید، وی باید در جریان عاشورا، حداقل بیست ساله بوده باشد، مگر این که هنگام شهادت امام علی(ع) مادرش تازه به او باردار شده باشد که در این صورت، نوزده ساله بودن او نیز قابل قبول خواهد بود. وی در روز عاشورا، با خواندن این رجز، به دشمن حمله کرد و به خیل شهدا پیوست:

من، جعفرم، صاحب افتخارات
پسر علي نيك و بخشنده
با نيزه جولان دهنده، از حسين دفاع مي‌کنم
و با شمشير براق درخشنده.

قاتل وي را برخي هاني بن تبيت و برخي خولي بن يزید اصبحي دانسته‌اند. نام وي در زیارت رجبیه آمده است. در زیارت ناحیه مقدسه هم می‌خوانیم: «سلام بر جعفر، پسر امیرمؤمنان؛ همان شکیبایی که کارش را برای خدا انجام داد، همان که دور از وطن و غریب، تسلیم نبرد شد، و پیش گام در نبرد بود و مغلوب مهاجمان گردید! خداوند قاتلش هانی بن تبيت حضرمي را لعنت کند!>

در «مقاتل‌الطالبين> به نقل از عبیدالله بن حسن و عبدالله بن عباس آمده است: جعفر بن ابی طالب، به هنگام شهادت، نوزده سال داشت. ابو مخنف در حدیث ضحاک مشرفی گفته است که: عباس بن علی(ع) برادرش جعفر را پیش از خود به میدان فرستاد ... و هانی بن تبيت که برادرش (عبدالله) را کشته بود، به او نیز حمله برد و او را هم کشت. ضحاک، چنین گفته است؛ ولي نصر بن مزاحم (منقري)، به نقل از عمرو بن شمر، از جابر، از باقر (ع) آورده است که: خولي بن يزید اصبحي - که خدا، لعنتش کند - جعفر بن علي (بن ابی طالب (ع) را کشته است.

* عبدالله بن علي

امام علي(ع)، از همسرش ام‌البنین، چهار فرزند به نام‌های: عباس، عبدالله، عثمان و جعفر داشت که همه آنها در کربلا، شهید شدند. کنیه عبدالله، ابو محمد اکبر و لقبش عبدالله اصغر بود. سن او هنگام شهادت، 25 سال گزارش شده است. عباس(ع)، مایل بود که تا زنده است، جانبازی برادرانش را در راه امام (ع) و برادر بزرگ‌تر خود بیند و اجر شکیبایان را ببرد. لذا خطاب به برادرش عبدالله گفت: «در پیش رویم بجنگ (و شهید شو)، تا (کشته شدن) تو را ببینم و (در راه خدا) به شمار آورم، که تو فرزندی نداری.>

آنگاه، عبدالله به میدان آمد و در حالی که این اشعار را زمزمه می‌کرد، به صف دشمن، حمله کرد تا شهید شد:
من، پسر داراي دليري و شايستگي‌هايم
آن علي نيکوي صاحب تلاش
آن شمشير پيامبر خدا(ع) دارنده عبرت‌ها [و پندها]
هرگاه که حوادث هولناک رخ می‌نمودند.

نام وي در زیارت رجبیه آمده است. در زیارت ناحیه مقدسه نیز می‌خوانیم: «سلام بر عبدالله، فرزند امیر مؤمنان؛ خوب آزموده شده در بلا، ندا دهنده به ولایت در عرصه کربلا و ضربه خورده از جلو و پشت! خداوند، قاتلش هانی بن تبيت حضرمي را لعنت کند!> همچنین در کتاب «الطبقات الكبرى> (الطبقة الخامسة من الصحابة) در یاد کرد کشته‌شدگان کربلا آمده است: دیگر عبدالله بن علي بن ابی طالب، که هانی بن تبيت حضرمي، او را کشت.

همچنین در «مقاتل‌الطالبين> به نقل از علي بن ابراهيم می‌خوانیم: عبیدالله بن حسن و عبدالله بن عباس، برایم نقل کردند که عبدالله بن علي بن ابی طالب، به هنگام شهادت، 25 ساله بود و فرزندی از او نماند. احمد بن عیسی، از حسین بن نصر، از پدرش، از عمر بن سعد، از ابومخنف، از عبدالله بن عاصم، از ضحاک مشرفی برایم نقل کرد که: عباس بن علي(ع) به برادر تنی‌اش عبدالله بن علي گفت: «پیش از من، به میدان برو تا شهادت تو را ببینم و (پاداش شهادت تو را) به حساب خدا بگذارم (و اجر ببرم)، که تو فرزندی نداری. او پیش گام شد و هانی بن تبيت حضرمي، به او حمله برد و وي را کشت.

در «الفتوح> نیز آمده است: پس از جعفر، برادرش عبدالله بن علي به میدان آمدف در حالی که رجز می‌خواند و می‌گفت:
من، پسر دلاور و بخشنده‌ام
آن علي نيك نيکو‌کردار
آن شمشير مجازات پيامبر خدا(ع)
در هر پیکار دهشتناک.
سپس، حمله کرد و جنگید تا کشته شد. خدایش رحمت کند!

* عثمان بن علي

امام علي(ع)، به جهت علاقه‌ای که به عثمان بن مظعون، صحابی بزرگ پیامبر خدا(ع)، داشت نام یکی از فرزندان او از ام‌البنین را عثمان نامید. از ایشان، در این باره روایت شده که فرمود: «همانا او را به نام برادرم عثمان بن مظعون، قرار دادم.>

کنیه عثمان بن علی، ابو عمرو بود و سن او هنگام شهادت، 21 سال گزارش شده است. او به میدان آمد و به صف دشمن حمله برد، در حالی که چنین رجزهایی را می‌خواند:
من، عثمان صاحب دارنده افتخاراتم.
پدرم، علی است، آن نیکوکردار پاک.
و پسرعموی پیامبر پاک
و نیز برادر حسینم، بهترین بهترین‌ها
و سرور بزرگ و کوچک
پس از پیامبر (ع) و وصی یاری کننده.
وی می‌جنگید تا این که شخصی به نام خولی بن یزید اصبحی، او را هدف تیر قرار داد و بر زمین افتاد و مردی از بنی ابان، سرش را از تنش جدا ساخت.
نام وی در « زیارت رجبیه « آمده است. در زیارت « ناحیه مقدسه « نیز آمده: « سلام بر عثمان، پسر امیر مؤمنان، همانم عثمان بن مظعون! خدا، خولی بن یزیدی اصبحی ایادی دارمی را لعنت کند که او را هدف تیر قرار داد!»

در « المناقب « ابن شهر آشوب آمده است: سپس عثمان، برادر عباس (ع)، به میدان آمد، در حالی که این گونه می‌خواند:
من، عثمان صاحب افتخاراتم
پدرم، علی نیکوکردار پاک است
ابن، حسین است، سرور نیکان
و سرور کوچک و بزرگ
پس از پیامبر (ع) و وصی یاری کننده
خولی بن یزید اصبحی، تیری به پهلویش زد که از اسب بر زمین افتاد و مردی از بنی ابان بن حازم، سرش را جدا کرد.

همچنین در کتاب « الفتنوح « می‌خوانیم: پس از او، برادرش عثمان بن علی – که مادر او نیز ام البنین، دختر حزام بن خالد بن ربیع بن وحید بن کلاب عامری بود – به میدان آمد، در حالی که چنین می‌خواند:
منم، عثمان، دارنده افتخارات
پدرم، علی است، آن نیکوکردار پاک
پسرعموی پیامبر پاک
و برادر حسینم، برگزیده نیکان
و سرور بزرگ و کوچک
پس از پیامبر (ع) و پس از وصی یاری کننده
آن‌گاه، جنگید تا کشته شد.

در « الاخبار الطوال « آمده است: یزید اصبحی، تیری به عثمان بن علی زد و او را کشت. سپس به سوی او رفت و سرش را جدا کرد و نزد عمر بن سعد آورد و تقاضای پاداش کرد. عمر گفت: « نزد امیرت عبیدالله بن زیاد، برو و پاداشت را از او بخواه.»

در کتاب « مقاتل الطالبیین « هم نوشته شده است: عثمان بن علی بن ابی طالب، که ماد او نیز ام البنین بود. یحیی بن حسن، به نقل از علی بن ابراهیم، از عبیدالله بن حسن و عبدالله بن عباس، درباره او آورده است که گفته‌اند: عثمان بن علی، در 21 سالگی، کشته شد.
ضحاک مشرفی، در سند نخستین – که اندکی پیش بیان شد – گفته است: خولی بن یزید، تیری به عثمان بن علی زد و او را ناتوان کرد. سپس مردی از بنی ابان بن دارم، به او یورش برد و او را کشت و سرش را جدا کرد.
عثمان بن علی، همان است که از امام علی (ع) روایت شده که درباره‌اش فرمود: « همانا او را به نام برادرم عثمان بن مظعون نامیدم.»

در « الإرشاد « هم آمده است: خولی بن یزید اصبحی، عثمان بن علی را – که جای برادرانش را [در میدان] گرفته بود – نشانه گرفت و تیری به او زد و او را بر زمین انداخت. سپس مردی از بنی دارم، به او حمله برد و سرش را جدا کرد.

* محمد بن علی

بسیاری از منابع، محمد بن علی را نیز از شهدای کربلا شمرده‌اند و برخی، لقب وی را « اصغر « آورده‌اند.
بر پایه برخی از گزارش‌ها، نام مادر وی، اسماء بنت عمیس خنعمی است و برخی گفته‌اند که مادرش ام‌ولید (کنیز) بوده است.
سن محمد در هنگام شهادت، 22 سال گزارش شده و قاتلش، مردی از طایفه ابان بن دارم بوده است؛ اما به گزارش ابن شهر آشوب،

او به دلیل بیمار بودن، در کربلا کشته نشد.

در «#; زیارت ناحیه مقدسه» آمده است: «#; سلام بر محمد، پسر امیر مؤمنان؛ کشته شده [به دست] ایادی دارمی، که خدا، او را لعنت کند و بر عذاب دردناک او بیفزاید! دروذهای خدا بر تو - ای محمد - و بر خانواده شکیبایت! نام وی در «#; زیارت رجبیه» نیامده است.

در «#; تاریخ الطبری» به نقل از هشام درباره محمد بن علی می‌خوانیم: محمد بن علی بن ابی‌طالب - که مادرش ام ولد (کنیز) بود - به دست مردی از بنی اَبان بن دارم، کشته شد.

همچنین در بخش دیگری از «#; تاریخ الطبری» آمده است: امیرمؤمنان، علی (ع)، اسماء بنت عمیس خثعمی را به همسری برگزید و او - آن گونه که به نقل از هشام بن محمد بن من رسیده است - یحیی و محمد اصغر را برایش به دنیا آورد. نیز راوی برایم گفت که: از آن دو نسلی نماند...

همچنین برخی راویان می‌گویند: مادر محمد اصغر، ام ولد [کنیز] بوده است. واقدی نیز در این باره، چنین گفته است. نیز آمده که: محمد اصغر، همراه حسین (ع)، کشته شد.

در «#; المناقب» ابن شهر آشوب آمده است: گفته می‌شود: محمد اصغر، فرزند علی بن ابی‌طالب (ع)، به دلیل بیمار بودن، [در کربلا] کشته نشد. نیز گفته می‌شود: مردی از بنی دارم، به او تیر زد و وی را کشت.

«#; تاریخ خلیفه بن خیاط» نیز می‌نویسد: ابوعبیده و ابوالحسن، نقل کرده‌اند که همراه حسین بن علی (ع) عباس اصغر و محمد اصغر بن علی، دو پسر علی بن ابی‌طالب (ع) نیز کشته شدند. مادر آن دو، لبابه، دختر عبیدالله بن عباس (بن عبدالمطلب) بود. البته ابوالحسن گفته است که: مادر محمد بن علی، ام ولد (کنیز) بوده است.

البته کتاب «#; الفتوح ابن اعثم» و به پیروی از او، برخی منابع دیگر، عمر بن علی را از شهیدان کربلا معرفی کرده‌اند و رجزي هم برای او نقل کرده‌اند، در حالی که برخی منابع، تصریح دارند که وی، همراه امام حسین (ع) نبوده و در سال 75 یا 77 هجری، در گذشته است. نقلی نیز وجود دارد که بر اساس آن، وی به امام (ع) هم توصیه کرده که به سوی کوفه نرود و خود، ماجرای این دیدارش با امام (ع) را بعدها نقل کرده است. همچنین منابع بسیاری، ماجراهایی از عمر بن علی در زمان عبدالملک مروان، آورده‌اند که حاکی از زنده بودن وی پس از حادثه کربلاست. بنا بر این، با توجه به شهرت فراوان ماجراهایی که زنده بودن وی را پس از کربلا می‌رسانند، شهادت او در کربلا، پذیرفتنی نیست.